

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ ЗА УМОВИ ПОСИЛЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

ДВНЗ „Український державний хіміко-технологічний університет”, м. Дніпропетровськ

Євроінтеграція та розширення міжнародних відносин висувають подальші виклики та завдання країнам, асоціаціям, підприємствам. Особливості процесу економічних трансформацій накладають свій відбиток на реалізацію інноваційної політики будь-якої держави. Перед урядом України стоїть завдання щодо здійснення структурної перебудови всього комплексу економічних відносин за умови євроінтеграції країни та запровадження інноваційного типу розвитку. Існує низка проблемних питань, що є перешкодою до інноваційного розвитку базових галузей промисловості України. Розв'язання зазначеної проблеми потребує комплексного підходу, шляхом розроблення для промислового сектора економіки України організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості у напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва, підвищення рівня інвестиційної та інноваційної діяльності. Одним із основних факторів економічного зростання й конкурентоспроможності української економіки в цілому є прискорений розвиток науки, зміцнення та ефективне використання науково-технічного потенціалу.

Ключові слова: інновації, розвиток, економіка, знання, євроінтеграція, стратегія, науково-технічний потенціал.

Вступ

Інноваційний розвиток можна охарактеризувати як процес структурного вдосконалення національної економіки, який досягається переважно за рахунок практичного використання нових знань для збільшення обсягів суспільного виробництва, підвищення якості суспільного продукту, зміцнення національної конкурентоспроможності та прискорення соціального прогресу [1].

Матеріальною основою інноваційних процесів є інвестиції. Активізація інвестиційної діяльності, зростання обсягів інвестицій з усіх можливих джерел та їх ефективне використання в інноваційній діяльності є передумовою економічного зростання України. Але розуміння цих очевидних істин, на жаль, досить не може зрушити інноваційний процес у позитивний бік, оскільки дія дестабілізуючих факторів є дуже сильною. Необхідно зазначити, що в інвестиційній діяльності спостерігається замкнуте коло, коли недоінвестування промисловості посилює спад виробництва, а це в свою чергу призводить до зниження інвестиційних можливос-

тей держави і суб'єктів господарювання.

Основна частина

Головною особливістю сучасного світового господарства є глобалізаційні процеси, що пронизують національні економіки і зачіпають окремі господарські одиниці: організації, підприємства, корпорації. Особливості процесу економічних трансформацій накладають свій відбиток на реалізацію інноваційної політики будь-якої держави. Додаткові бар'єри встановлює посилення євроінтеграційних процесів в Україні. Більша відкритість економіки запроваджує суттєві обмеження ефективності економічної політики держави, у тому числі – і в інноваційній сфері. Перед урядом, які здійснює економічні трансформації, стоїть завдання щодо здійснення структурної перебудови всього комплексу економічних відносин відповідно до потреб «відкритої економіки», запровадження інноваційного типу розвитку та побудови основ постіндустріального суспільства. Саме інновації, знання та інтелект є основними детермінантами сучасного економічного розвитку. Основні напрями інноваційної моделі визначені у «Стра-

теїї економічного і соціального розвитку України (2004–2015 рр.) «Шляхом Європейської інтеграції» [2].

Міжнародне наукове співробітництво – це не тільки можливість обмінюватися новою інформацією у «відкритій економіці». За нинішніх умов воно нерідко забезпечує українським ученим ще й вагому фінансову підтримку. Досить згадати гранти НТЦУ, CRDF, INTAS тощо. Науково-технічне співробітництво України з Європейським Союзом здійснювалось протягом 2007–2013 рр. при застосуванні Сьомої Рамкової програми міжнародного науково-технічного співробітництва країн Європейського Союзу (ЄС) – так звана 7FP–Framework Program., та програм COST, EUREKA, ETR, JTI.

6 квітня 2006 року Європейська Комісія затвердила пропозицію щодо нової програми ЄС з досліджень. Маючи підназву «Будівництво європейського дослідницького простору знань для зростання» [3], 7FP надає новий імпульс розвитку та підвищенню конкурентоспроможності Європи, підкреслюючи, що знання є найбільшим європейським ресурсом. Ця програма більше, ніж попередні, приділяла увагу міжнародному співробітництву, що підтримується на всіх щаблях програми, та дослідженням, що відповідають потребам економіки. В центрі уваги всієї програми – майстерність, бо саме це матиме значення в розвитку глобальної конкурентоспроможності Європи. У 7FP 107 українських організацій прийняли участь у 79 проєктах загальним обсягом співфінансування з боку ЄС у розмірі 8,44 млн. [4].

Загальноєвропейські програми також потрібні для того, щоб стимулювати появу більшої кількості наукових відкриттів світового значення, оскільки вони, конкуруючи на суворіших засадах і з більшістю країн, сприяють підвищенню загального рівня. Вони також сприяють використанню методичних здобутків європейських програм для розбудови системи інноваційного розвитку України. Ці проєкти прагнуть стимулювати інноваційну діяльність України завдяки подоланню розриву між дослідженнями та виробництвом і завдяки стимулюванню трансферу нових технологій у внутрішній економіці та у глобальній економіці. Вони покривають два взаємопов'язаних процеси:

а) поєднання зусиль науки та бізнесу завдяки підтримці підприємництва як для створення кінцевого наукоємного продукту, так і для створення середовища для можливості комерційного використання нових наукових результатів;

б) створення, випробовування та запровадження науково-практичних рекомендацій, які будуть сприяти трансферу нових технологій на національному та міжнародному рівні, залуча-

ючи найкращий європейський досвід. Такі завдання стовідсотково відповідають потребам України та українських розробників нової техніки та нових технологій [5].

Наукові розробки українських учених, винахідників та розробників, що виконуються у наукових установах, вищих навчальних закладах, координуються різними міністерствами, комітетами, академіями, використовуються великими, середніми та малими підприємствами. І всі ці інституції створюють інноваційне оточення у якому реалізується інноваційний процес:

ФД→ПД→Р→Пр→Б→Ос→ПВ→М→Зб,

де ФД – фундаментальне (теоретичне) дослідження; ПД – прикладне дослідження; Р – розробка; Пр – проектування; Б – будівництво; Ос – освоєння; ПВ – промислове виробництво; М – маркетинг; Зб – збут.

Інноваційну інфраструктуру утворюють сукупність підприємств, організацій, установ, їх об'єднань, асоціацій будь-якої форми власності, що надають послуги із забезпечення інноваційної діяльності (фінансові, наукові, виробничі, консалтингові, маркетингові, інформаційно-комунікативні, юридичні, освітні, з питань трансферу технологій тощо) [6].

Останні дослідження показали, що в Україні наукові дослідження й розробки виконують 147 організацій, зайнятих у сфері інфраструктури інновацій. Сюди входять 16 Технопарків та 24 інноваційних бізнес-інкубаторів. Однак, ці цифри багатьом здаються занадто оптимістичними: згідно з даними Української асоціації інвестиційного бізнесу (УАІБ), з 16 зареєстрованих Технопарків працюють лише 8. За експертними оцінюваннями, тільки 3 з них мають реальні результати. Так само, згідно з даними УІБА, наразі в Україні функціонує лише 10 бізнес-інкубаторів. Можна констатувати, що розбіжність між вищими навчальними закладами та промисловістю в Україні є досить суттєвою. Існуюче законодавство не дозволяє університетам і науково-дослідним інститутам ставати співзасновниками у приватній компанії.

До цього можна додати ще низку проблемних питань, що є перешкодою до інноваційного розвитку базових галузей промисловості України, зокрема вітчизняного машинобудування для агропромислового комплексу, оборонно-промислового комплексу, ракетно-космічної та авіаційної галузі [7]:

– обмежений доступ підприємств до кредитних ресурсів через високі відсоткові ставки комерційних банків, особливо на довгостроковий період для технічного переозброєння;

– недостатній рівень конкурентоспромож-

ності вітчизняної промислової продукції внаслідок використання застарілих технологій та значного зношення основних засобів (спрацювання основних фондів у більшості галузей досягло критичного рівня);

– зниження попиту на продукцію вітчизняних товаровиробників на внутрішньому ринку;

– значна експортоорієнтованість промислових виробництв;

– підвищення цін на енергоносії, частка яких у структурі собівартості продукції надто висока, особливо у металургійній та хімічній галузях виробництва.

Розв'язання зазначених проблем потребує комплексного підходу. Проблемні питання функціонування промислового сектора економіки України потрібно вирішувати шляхом розроблення організаційно-економічного механізму та залучення ресурсів для реалізації завдань структурно-технологічної модернізації вітчизняної промисловості у напрямі збільшення частки високотехнологічних видів діяльності в обсягах виробництва, підвищення рівня інвестиційної та інноваційної діяльності, зростання рівня конкурентоспроможності промислової продукції, задоволення потреб внутрішнього ринку у продукції власного виробництва, зростання зайнятості та підвищення добробуту населення.

Отже, одним із основних факторів економічного зростання й конкурентоспроможності української економіки в цілому є прискорений розвиток науки, зміцнення та ефективного використання науково-технічного потенціалу.

Висновки

Євроінтеграція та розширення міжнародних відносин надають подальші виклики країнам, асоціаціям, підприємствам. За таких умов інноваційна діяльність має стати одним із важелів формування економіки України відповідно до потреб «відкритої економіки», адже науковий потенціал ще достатньо потужний. Особливо необхідно виділити Київський, Харківський, Донецький, Дніпропетровський і Львівський регіони, де зосереджено більше 50% наукового потенціалу України. Понад 20% загальної кількості наукових організацій розташовано в м. Києві, 14% – в Харківській, а в Дніпропетровській, Донецькій і Львівській областях – по 6%. У цих областях є всі можливості для створення інноваційної інфраструктури, адже в них переважають наукомісткі і технічно складні галузі.

Елементами інноваційної інфраструктури повинні стати спеціалізовані самостійні організації та установи, основними видами діяльності яких є: консалтинг, інжиніринг, посередницькі та інформаційні послуги, послуги технопарків, аудиторські послуги, венчурне фінансування (інноваційні фонди, банки), патентні послуги, управління та координація тощо.

Структурними індикаторами просування до економіки знань слугують збільшення частки високотехнологічних галузей обробної промисловості; сектора інформаційно-телекомунікаційних послуг; секторів фінансових, страхових і ділових послуг, освіти та охорони здоров'я.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Білоброва О.В., Гаркуша В.В. Оцінка інноваційної спрямованості структурних зрушень у національній економіці // Актуальные проблемы экономики и менеджмента: теоретические и практические аспекты: II Международная научно-практическая конф. – Хмельницкий. – 2011. – Т.2. – С.209-212.

2. *Стратегія економічного і соціального розвитку України (2004-2015 рр.) «Шляхом Європейської інтеграції»* / Авт. кол.: А.С. Гальчинський, В.М. Геєць та ін. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.

3. *Сьома Рамкова програма*. [Електронний ресурс]. – Доступний с: www.fp6-nip.kiev.ua.

4. *Проміжний звіт РП7*. [Електронний ресурс]. – Доступний за адресою http://ec.europa.eu/research/evaluations/index_en.cfm?pg=fp7

5. *Іванова М.В., Білоброва Е.В.* Управление инновационными процессами на промышленных предприятиях // Інновації та трансфер технологій: від ідеї до прибутку: Тези доп. II Міжнародна науково-практична конф. – Днепропетровск. – 2011. – С.153.

6. *Федулова Л., Паушта М.* Розвиток національної інноваційної системи України // Економіка України. – 2005. – № 4. – С.35-47.

7. *Чуприна Н.М., Білоброва О.В.* Застосування інноваційних технологій підприємствами промисловості України // Конкурентоспроможність національної економіки: XIII Міжнародна науково-практична конференція. – Київ, Економічний факультет КНУ ім. Т.Г. Шевченка // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://econom.univ.kiev.ua/konf_KNE13/docs/conf_materials.pdf - стр. 219

Надійшла до редакції 25.11.2014
Рецензент: д.е.н., проф. В.І. Дубницький

ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИИ УСИЛЕНИЯ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ В УКРАИНЕ

Белоброва Е.В.

Евроинтеграция и расширение международных отношений выдвигают дальнейшие требования и задания странам, ассоциациям, предприятиям. Особенности процесса экономических трансформаций накладывают свой отпечаток на реализацию инновационной политики любого государства. Перед правительством Украины стоит задача по осуществлению структурной перестройки всего комплекса экономических отношений при евроинтеграции страны и внедрение инновационного типа развития. Существует ряд проблемных вопросов, которые являются препятствием инновационному развитию базовых отраслей промышленности Украины. Решение указанной проблемы требует комплексного подхода, путем разработки для промышленного сектора экономики Украины организационно-экономического механизма и привлечения ресурсов для реализации задач структурно-технологической модернизации отечественной промышленности в направлении увеличения доли высокотехнологичных видов деятельности в объемах производства, повышение уровня инвестиционной и инновационной деятельности. Одним из основных факторов экономического роста и конкурентоспособности украинской экономики в целом является ускоренное развитие науки, укрепление и эффективное использование научно-технического потенциала.

Ключевые слова: инновации, развитие, экономика, знания, евроинтеграция, стратегия, научно-технический потенциал.

INNOVATIVE DEVELOPMENT OF INDUSTRIAL ENTERPRISES IN THE CONDITION OF STRENGTHENING OF EUROINTEGRATION PROCESSES IN UKRAINE

Belobrova E.V.

European integration and expansion of the international relations push further challenges and tasks to the countries, associations, the entities. Features of process of economic transformations leave the mark on implementation of innovative policy of any state. The government of Ukraine is faced by a task on implementation of structural adjustment of all complex of the economic relations in case of European integration of the country and implementation of innovative type of development. There is a number of problematic issues which are an obstacle to innovative development of key branches of the industry of Ukraine. The solution of the specified problem requires an integrated approach, by development for industrial sector of economy of Ukraine of the organizational and economic mechanism and attraction of resources for implementation of tasks of structural and technological upgrade of the domestic industry in the direction of increase in a share of high-technology types of activity in production volumes, increase of level of investing and innovative activities. One of major factors of economic growth and competitiveness of the Ukrainian economy in general is the accelerated development of science, strengthening and effective use of scientific and technical potential.

Keywords: innovations, development, economy, knowledge, eurointegration, strategy, scientific and technical potential.